

Чернецька О. В.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, аудиту та управління
фінансово-економічною безпекою
Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету*

Chernetska O. V.

*PhD, Associate Professor,
Assistant Professor of Accounting, Audit and Management
of Financial and Economic Security Department
Dnepropetrovsk State Agricultural and Economic University*

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

ACCOUNTING SUPPORT OF FINANCIAL RESULTS OF AGRARIAN ENTERPRISES

Анотація. У статті висвітлено стан документального оформлення формування доходів і витрат господарської діяльності аграрних підприємств, зокрема від реалізації готової продукції, іншої операційної діяльності, адміністративних та збутових витрат. Наведено узагальнюючі документи бухгалтерського обліку витрат і доходів, зазначено рахунки, на яких здійснюється синтетичний і аналітичний облік фінансових результатів. Окреслено порядок визначення фінансового результату діяльності аграрних підприємств. Визначено місце облікового забезпечення в системі управління фінансовим результатом на підприємстві як основної інформаційної бази для прийняття ефективних управлінських рішень. Наголошено на необхідності аналізу отриманих даних із первинних та узагальнюючих документів. Установлено взаємозв'язок окремих складників процесу управління фінансовими результатами з відповідними етапами облікового забезпечення.

Ключові слова: фінансові результати, система управління, аграрне підприємство, облік, первинні документи.

Постановка проблеми. Будь-яка діяльність передбачає отримання фінансового результату, на формування якого чинять вплив як зовнішні, так і внутрішні фактори. Зазначений вплив може бути негативним і позитивним, тому важливим у системі управління підприємством має бути своєчасне реагування на ці чинники. У даному контексті система управління являє собою систематизовану сукупність заходів, які дають змогу отримати позитивний фінансовий результат господарської діяльності. Одним із внутрішніх чинників можна визначити систему управління фінансовими результатами, тому важливим є розроблення необхідних заходів, що дадуть змогу мінімізувати негативний і максимізувати позитивний вплив зовнішніх та інших внутрішніх факторів. Для визначення оптимальних методів управління фінансовими результатами необхідні систематизація і групування інформації. З огляду на постійні зміни в зовнішньому середовищі, підвищуються вимоги до облікового забезпечення процесу управління фінансовими результатами як основної інформаційної системи підприємства для визначення зовнішніх чинників та зниження рівня їх негативного впливу на діяльність аграрних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Обліковому забезпеченню господарської діяльності виробничих підприємств присвячено праці багатьох учених, зокрема Плаксієнко В.Я., Огійчука М.Ф., Бутинця Ф.Ф., Сук П.Л., Сук Л.К., Ткаченко Н.М. та ін. Дослідженням питань обліку фінансових результатів займалися Білецька Н.П., Рета М.В., Мороз Ю.Ю., Ратушна О.П. та ін.

Управління фінансовим результатом є предметом наукових досліджень Константюк Н., Антоненко В.М., Афанасьєва О.Є., Одишова Т.М., Невмержицької О.В., Чаус І.В. На визначальному значенні облікового забезпечення в процесі управління на підприємстві наголошують Рожелюк В.М., Денчук П.М., Камінська Т.Г., Колеснікова О.М., Безродна Т.М.

На важливості даних обліку для формування ефективної системи управління наголошує Афанасьєва О.Є., оскільки на їх основі здійснюються комплексний аналіз, прогнозування та поточне планування результатів діяльності [1]. Безродна Т.М. зазначає, що облік призначений для фіксації та накопичення синтетичної (узагальнюючої) та аналітичної (деталізованої) інформації про діяльність господарюючого суб'єкта за певний період [2]. Повністю погоджуємося з Ратушною О.П., що оперативний облік забезпечує первинне оформлення господарських операцій щодо виникнення доходів і витрат для подальшого відображення в реєстрах обліку. Саме управлінська підсистема забезпечує визначення результату від основної діяльності підприємства (виробництва і реалізації продукції) [8]. Рожелюк В.М. та Денчук П.Н. стверджують, що можливість використання облікової інформації підприємствами для задоволення інформаційних потреб і прийняття управлінських рішень для досягнення поставлених цілей забезпечується якісними властивостями самої облікової інформації [10].

Мета статті полягає у дослідженні стану облікового забезпечення системи управління фінансовими результатами вітчизняних аграрних товаровиробників для прийняття оптимальних рішень щодо досягнення поточних та стратегічних цілей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансовий результат в аграрних підприємствах формується шляхом порівняння витрат і доходів. Для формування ефективної системи управління фінансовими результатами підприємства необхідні дані обліку по всіх операціях. Первинні документи складаються під час здійснення господарських операцій, а якщо це неможливо – то одразу після її закінчення в ручному та (або) автоматизованому вигляді. За автоматизованої системи обробки даних окремі операції фіксуються не в бухгалтерії, у такому разі

може складатися паперовий варіант первинного документу вручну, після цього він передається в бухгалтерію і дані вносяться в комп'ютерну програму. Якщо операція фіксується бухгалтером, то документ може складатися одразу в електронному вигляді.

Доходи в аграрних підприємствах переважно отримуються в процесі реалізації готової продукції. Підставою для реалізації продукції є укладений договір із покупцями та замовниками. Відпуск матеріальних цінностей покупцям здійснюють за накладними на відпуск товарно-матеріальних цінностей, товарними накладними, а в разі використання транспорту – за товарно-транспортними накладними. Ці документи є підставою для списання цінностей у продавця й оприбуткування у покупця (замовника). Як правило, продукцію на складі продавця одержує представник покупця на підставі одного з документів: письмового договору (ним може слугувати договір купівлі-продажу, укладений між контрагентами), довіреності (складається за вимогами Цивільного кодексу України, зокрема статтями 244, 245), акту органу юрособи (може бути у вигляді наказу директора підприємства-покупця). У разі надання послуг замовникам складається акт наданих послуг (акт приймання-передачі послуг). Якщо суб'єкт господарювання здійснює будівельні роботи, то для оформлення їх результатів складаються Акт приймання виконаних будівельних робіт, а також Довідка про вартість виконаних будівельних робіт та витрати. Зазначені документи фіксують факт виникнення дебиторської заборгованості, яка визнається активом одночасно з нарахуванням доходу від реалізації.

Якщо учасники процесу реалізації є платниками податку на додану вартість, то у продавця виникає податкове зобов'язання з ПДВ, яке зменшує суму нарахованого доходу від реалізації. Платник податку (продавець) складає в електронній формі податкову накладну та реєструє її в Єдиному реєстрі податкових накладних. Обмін податковими накладними між контрагентами здійснюється за допомогою відповідного програмного забезпечення.

У процесі реалізації в обліку відображається собівартість реалізованої продукції шляхом списання готової продукції зі складу активів підприємства. Готова продукція під час оприбуткування оцінюється за однією з двох оцінок: фактичною собівартістю або справедливою вартістю. Якщо оцінка здійснюється за фактичною собівартістю, то тоді важливу роль відіграє якість документального забезпечення формування витрат на виробництво продукції.

Для обліку витрат праці формуються такі документи: таблиць обліку робочого часу, обліковий лист праці і виконаних робіт, наряд на відрядну роботу, дорожній лист трактора, обліковий лист праці і виконаних робіт тощо. Для обліку витрат матеріальних цінностей використовують дані актів витрати насіння та посадкового матеріалу, акт витрати мінеральних, бактерицидних та органічних добрив, відомості витрати кормів, актів використання господарського інвентарю тощо. Витрати предметів праці формуються на підставі відповідних розрахунків амортизаційних відрахувань.

Усі витрати накопичуються у відповідних звітах про витрати і вихід продукції та зведених відомостях. Якщо оцінка готової продукції здійснюється за справедливою вартістю, то формується акт визначення справедливої вартості. Якщо використовується оцінка за фактичною собівартістю, то формуються бухгалтерські довідки та розрахунки, де визначається рівень витрат на одиницю виробленої продукції за окремими об'єктами обліку.

У процесі іншої операційної діяльності для формування відповідних доходів і витрат використовують такі первинні документи: акти переоцінки біологічних активів, акти визначення справедливої вартості (для формування доходів і витрат від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю), виписка банку (для відображення доходів і витрат від реалізації валюти), рішення суду, платіжні вимоги, платіжні доручення (для відображення інформації щодо сплачених чи отриманих штрафних платежів), інвентаризаційні відомості (для відображення втрат і нестачі цінностей), бухгалтерські довідки (для інших видів витрат і доходів) тощо.

Для відображення адміністративних та збутових витрат формуються таблиць обліку робочого часу, рахунки-фактури, рахунки наданих послуг, акти виконаних робіт, звіти про використання коштів, наданих під звіт або на відрядження, тощо. Ці витрати списуються на зменшення фінансового результату в кінці звітного періоду.

Первинні документи є підставою для відображення даних в узагальнюючих документах та регістрах синтетичного й аналітичного обліку на відповідних бухгалтерських рахунках. Узагальнюючим документом щодо формування витрат є відповідні виробничі звіти (звіт про витрати і вихід продукції основною виробничою продукцією).

Рис. 1. Облікове забезпечення системи управління фінансовим результатом підприємства

цтва, звіт по витрати і вихід продукції (робіт, послуг) інших виробництв, звіти про загальновиробничі витрати, адміністративні витрати, витрати на збут), дані щодо доходів від реалізації накопичуються у відповідних реєстрах. Для синтетичного й аналітичного обліку витрати і доходів використовуються відповідні журнали-ордери та відомості за рахунками обліку доходів і витрат, а в разі автоматизації – оборотно-сальдові відомості за рахунками, картки рахунку, аналіз рахунку за субконто тощо.

Для обліку витрат діяльності призначено рахунки класу 9 Плану рахунків, для обліку доходів – рахунки класу 7. Ці рахунки закриваються шляхом списання відповідних сум на рахунок 79 «Фінансові результати» зі складанням відповідних бухгалтерських довідок та розрахунків. Всю інформацію щодо формування витрат і доходів, а також визначення фінансового результату можна відобразити шляхом формування оборотно-сальдової відомості та Головної книги.

У системі управління на підприємстві здійснюється процес отримання і накопичення інформації. У процесі отримання інформації можна приймати оперативні управлінські рішення, тоді як накопичена інформація є джерелом для аналізу діяльності, оцінки ефективності прийнятих рішень та розроблення перспективного плану управління. Представимо процес облікового забезпечення в системі управління фінансовим результатом у вигляді схеми (рис. 1).

Система управління фінансовим результатом має враховувати залежність суми фінансового результату від розміру здійснених витрат і отриманих доходів. Отримані дані вимагають їх аналізу для виявлення чинників, що формують кінцевий результат господарської діяльності.

Використовуючи дані аналізу, керівництво має можливість прийняти відповідні управлінські рішення щодо зниження рівня витрат та підвищення доходів для максимізації фінансового результату.

Саме первинні документи містять розгорнуті дані для всебічного аналізу, що дасть змогу, з одного боку, контролювати процес витрачання ресурсів у процесі формування витрат підприємства для уникнення зайвого та нераціонального витрачання, а з іншого – розробити напрями збільшення суми доходів від операційної діяльності.

Узагальнюючі дані бухгалтерського обліку доходів і витрат дадуть можливість поглибити аналіз діяльності для розроблення заходів щодо оптимізації рівня і структури витрат, а також усунення проблемних аспектів у формуванні доходів діяльності. Під час визначення фінансового результату від господарської діяльності аграрних підприємств здійснюється оцінка ефективності попередніх управлінських рішень та узагальнення оперативних рішень щодо підвищення суми фінансового результату. Кульмінацією процесу управління фінансовим результатом є використання зведених даних для пошуку альтернатив підвищення суми фінансового результату за окремими складниками для досягнення стратегічних цілей підприємства.

Висновки. Отже, облікові дані містять інформацію щодо суми фінансового результату та його складників. Ці дані мають бути оперативними, достовірними, об'єктивними для прийняття оптимальних управлінських рішень. За наявності достатньої якості даних бухгалтерського обліку керівництво може приймати ефективні управлінські рішення щодо збільшення суми фінансового результату для досягнення поточних та стратегічних цілей.

Список використаних джерел:

1. Афанасьєва О.Є. Управління фінансовими результатами підприємства / О.Є. Афанасьєва // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2013. – № 1(190). – Ч. 1. – С. 11–15.
2. Безродна Т.М. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємством: визначення сутності поняття / Т.М. Безродна // Вісник Східноукраїнського нац. ун-ту ім. В. Даля. – 2008. – № 10(128). – Ч. 2. – С. 35–38.
3. Білецька Н.П. Організація та методика обліку фінансових результатів підприємницької діяльності / Н.П. Білецька, М.М. Боднар // Науковий вісник. – 2008. – Вип. 18.1. – С. 162–169.
4. Камінська Т.Г. Облікове забезпечення управління фінансовими ризиками / Т.Г. Камінська, О.М. Колеснікова // Облік і фінанси. – 2014. – № 1(63). – С. 20–25.
5. Константюк Н. Управління фінансовими результатами діяльності підприємства з метою оптимізації структури капіталу / Н. Константюк, І. Дзодз // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах» (Тернопіль, 22–24 вересня 2016 р.). – Тернопіль : Крок, 2016. – С. 83–85.
6. Мороз Ю.Ю. Облік фінансових результатів діяльності підприємства / Ю.Ю. Мороз // Вісник ЖДТУ. – 2013. – № 2(64). – С. 135–141.
7. Одінцова Т.М. CVP-аналіз як інструмент управління фінансовими результатами підприємства / Т.М. Одінцова, О.В. Невмержицька, І.В. Чаус // Фінансовий простір. – 2013. – № 1(9). – С. 90–95.
8. Ратушна О.П. Організація обліку фінансових результатів / О.П. Ратушна // Тези допов. всеукр. наук. конф. молодих учених (Умань, 15 березня 2013 р.) / Відп. ред. О.О. Непочатенко. – Умань, 2013. – Ч. 1. – С. 128–130.
9. Рета М.В. Сучасні проблеми обліку фінансових результатів діяльності підприємств / М.В. Рета, Г.О. Пляка // Вісник НТУ «ХП». – 2015. – № 25(1134). – С. 25–34.
10. Рожелюк В.М. Концептуальні основи обліково-аналітичного забезпечення системи менеджменту підприємства / В.М. Рожелюк, П.Н. Денчук // Сталий розвиток економіки. – 2013. – № 1(18). – С. 270–274.

Анотація. В статтю освещено состояние документального оформления формирования доходов и расходов хозяйственной деятельности аграрных предприятий, в частности от реализации готовой продукции, другой операционной деятельности, административных и сбытовых расходов. Приведены обобщающие документы бухгалтерского учета расходов и доходов, указаны счета, на которых осуществляется синтетический и аналитический учет финансовых результатов. Установлен порядок определения финансового результата деятельности аграрных предприятий. Определено место учетного обеспечения в системе управления финансовым результатом предприятия как основной информационной базы для принятия эффективных управленческих решений. Отмечена необходимость анализа полученных данных с первичных и сводных документов. Установлена взаимосвязь отдельных составляющих процесса управления финансовыми результатами с соответствующими этапами учетного обеспечения.

Ключевые слова: финансовые результаты, система управления, аграрное предприятие, учет, первичные документы.

Summary. In the article the state of documentation of income and expenditures of economic activity of agricultural enterprises, including the sale of finished products, other operating, administrative and marketing costs, is reflected; the summarizing documents accounting costs and revenues are stated; the accounts, in which the synthetic and analytical account of financial results takes place, are stated, the procedure for determining the financial results of agricultural enterprises is outlined; the place of the accounting provision is determined in control system of financial result on an enterprise as a main informative base for making effective administrative decisions; the article emphasized the need for analysis of the data from primary and summarizing documents, establishes the relationship of individual components of the management of the financial results of the respective phases of accounting provision.

Key words: financial performance, governance, agricultural business, accounting, primary documents.

УДК 336.761

Шаповал М. С.

студентка кафедри фінансів

Київського національного торговельно-економічного університету

Shapoval M. S.

Student at the Department of Finance

Kyiv National University of Trade and Economics

ДОМІНАНТИ РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

DOMINANTS OF THE STOCK MARKET IN UKRAINE

Анотація. У статті досліджено сутність фондового ринку України. Проаналізовано особливості його функціонування. Обґрунтовано напрями підвищення його ліквідності та ефективності. Проведено аналіз основних тенденцій та закономірностей розвитку фондового ринку. Запропоновано шляхи вирішення проблемних питань та подальшого розвитку вітчизняного ринку цінних паперів. Розглянуто питання забезпечення надійного та ефективного функціонування ринкової інфраструктури, сприяння реалізації єдиної державної політики та стимулювання покращення інвестиційного клімату.

Ключові слова: фондовий ринок, пайові цінні папери, боргові цінні папери, акціонерне товариство, фондова біржа, ринок цінних паперів, ринок капіталу, фінансовий ринок.

Постановка проблеми. Фондовий ринок – це невід’ємний і важливий елементом фінансової системи країни з ринковою економікою. Існує проблема неоднозначного трактування та розуміння вченими поняття «фондовий ринок», проте його активно використовують у засобах масової інформації, науковій літературі, програмах соціально-економічного розвитку.

Процес глобалізації динамічно відбувається у фінансовій сфері, а найбільшу залежність від світової кон’юнктури відчувають фондові ринки, рівень розвитку яких є одним із ключових чинників ефективного економічного розвитку держави. Необхідно приділяти увагу дослідженню тенденцій розвитку фондового ринку, розробляти та впроваджувати нові, вдосконалені механізми його регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми функціонування фондового ринку досліджували такі вітчизняні та зарубіжні науковці: Ю. Кравченко, В. Нікончук, О. Василик, А. Мещеряков, Л. Шкварчук, О. Мозговий, В. Оскольський, А. Загородній [1–6].

Незважаючи на наявність значної кількості публікацій, доцільним є подальше дослідження перспектив розвитку вітчизняного фондового ринку.

Мета статті полягає у з’ясуванні економічної сутності поняття «фондовий ринок» і розробленні напрямів модернізації та ефективного функціонування фондового ринку в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ринок цінних паперів України – це ключова ланка національної економіки, яка є індикатором розвитку ринку капіталу та фінансової системи будь-якої держави. Сучасний стан і структура вітчизняного ринку цінних паперів є наслідком процесів трансформації економічної системи, які відбуваються в Україні під впливом внутрішніх факторів і криз на світових фінансових ринках. Важливим показником розвитку ринку цінних паперів є обсяги випуску цінних паперів.

Слово «фонд» (латинською – fundus, французькою – fond) означає «ресурси», «капітал», а також кошти чи матеріальні цінності, нагромаджені з певною метою [2]. Понад триста років тому цей термін запозичила економіка. Спочатку його застосовували як назву капіталу, що має цільове призначення. Наприклад, в Англії фондові капітали спрямовувалися на погашення державних позик, пізніше – на утримання урядових установ. У Німеччині в XIX ст. термін «фонди» набув нового значення: так стали називати білети державних позик, облігації і папери, що дають постійний відсотковий дохід. Передумовою створення фондового ринку є розбіжність потреб у фінансових ресурсах у господарюючих суб’єктів із наявністю джерел їх задоволення.

Деякі автори вважають, що поняття фондового ринку, яке зустрічається у вітчизняній економічній літературі, може вживатися в широкому та вузькому сенсах. Серед основних підходів до визначення сутності поняття «фон-